

Siden 1962 har filmarkivets nitratsamling været opbevaret under kummerlige forhold på Bagsværd Fort. Først nu er der endelig blevet afsat penge fra politisk side til at oprette et nyt og bedre arkiv til nitratfilmene, som vil blive placeret i en bunker midt inde i Store Dyrehave ved Hillerød.

DET NYE NITRATARKIV

AF KARIN BONDE JOHANSEN
FILMARKIVAR OG KONSERVATOR / MUSEUM & CINEMATEK

Nitratfilm blev brugt som filmbase indtil starten af 1950'erne, så nitratfilmsamlingen indeholder hele den ældre del af den danske filmskat. Nitratfilm er lavet på cellulose-nitrat, som er meget brandfarlig og kan selvantænde under ekstreme forhold. Nitratfilm kan også gå i opløsning; så for at reducere deres nedbrydning er det nødvendigt med særlige opbevaringsforhold. Klimaet i det nye nitratarkiv bliver 30 % relativ luftfugtighed og temperaturen sænkes til minus 5° C. De nye opbevaringsforhold udgør en væsentlig forbedring og sikrer den længst mulige levetid for de gamle film.

NEDBRYDNING AF NITRATFILM

Nitratfilm har et usædvanligt nedbrydningsmønster. De første tegn kan ses på de enkelte frames, hvor motivet langsomt forsvinder (billede 1). Nedbrydningen spreder sig til filmen, som bliver fedtet og klistret, og til slut kan en del af filmrullen ikke længere rulles ud. Det ses ofte, at kun en del af filmrullen er skadet, mens resten af filmen stadig kan bruges. Nedbrydningen vil imidlertid sprede sig, hvis ikke nedbrudt materiale fjernes i tide. Ved filmens sidste nedbrydningsstadium er hele rullen pulveriseret eller forvandlet til en brun klæbrig klump, som må destrueres (billede 2). Nedbrudt nitrat har en kraftig, stikkende lugt, og de afgivne gasser er stærkt reaktive. Disse gasser nedbryder filmens metaldåse, og ofte er en dåse med nedbrudt nitratfilm så gennemtæret, at filmen falder ud af bunden, når den flyttes.

GENNEMGANG OG REGISTRERING

Nitratarkivet på Bagsværd Fort indeholder ca. 24.500 dåser, og registreringen af disse dåser er yderst mangelfuld. I øjeblikket arbejder vi på højtryk for at undersøge: Er alt på hylderne registreret? Er nogle film dobbeltregistreret? Ligger filmene på de rigtige hylder? Det har også stor prioritet at finde frem til nedbrudte film i dåserne. I sommeren 2004 blev registreringen af nitratfilmene i en elektronisk database påbegyndt, og vi er nu nået til bogstavet P.

FUND I ARKIVET

Nitratsamlingen indeholder alle mulige film produceret før 1950. Ved gennemgangen af filmene fandt vi spændende ting, som ikke tidligere var blevet registreret. Et af de mest interessante fund er en stumfilm fra 1910. Den hedder *Et Menneskeliv* og blev produceret af et lille firma, som hed Regia Kunst-Film. Filmen blev fundet i en donering til filmarkivet fra Aalborg Stadsarkiv, og den var adskilt i fire mindre dele. Filmen består oprindeligt af 6 akter, så desværre mangler vi to dele. På første del findes titelfeltet. På de andre tre dele har mellemteksternes udformning og identifikation af skuespillerne været brugt som identifikation (billede 3).

Filmens alder taget i betragtning er den i relativ god stand. Der er begyndende tegn på nedbrydning, som ses som brune pletter i kanten af filmen, og den er meget skrumpet. Men ellers er billederne intakte, og det er muligt at kopiere filmen over på nyt basemateriale på et speciallaboratorium i udlandet, så den igen kan vises på lærred.

Ud over spillefilm indeholder nitrat-samlingen store mængder af diverse småfilm. F.eks. ugerevyer og filmjournaler, reklamefilm og selskabsfilm.

Vi fandt blandt andet nogle private kongelige optagelser fra 1937. På optagelserne ses gæsterne til Alexandrine-Louise og Greve Luitpold af Castell-Castells bryllup, der stiller op til fotografering. Stemningen ser munter og løssluppen ud; men desværre er der ikke lyd til optagelserne (billede 4).

Blandt de mange reklamefilm ses f.eks. kaffereklamen med den stolte neger med de store læber, der serverer kaffe for de hvide besøgende (billede 5).

Af selskabsfilm kan nævnes General Motors ekspeditionsfilm til Afrika *Fra Cape til Cairo med Chevrolet* fra 1928. I en Chevrolet tilbagelægges mange kilometer gennem Afrika. Filmen er, som de fleste stumfilm, tintet og tonet i flotte farver. Desværre var den i en meget dårlig stand, og visse af farverne har fået filmen til at nedbrydes hurtigere end andre. Det har derfor været nødvendigt at destruere mange meter af denne film.

Da vi første gang fik kendskab til filmen, bestod den kun af én rulle. Under gennemgangen i nitratsamlingen blev der imidlertid fundet yderligere 8 ruller på fire forskellige hylder i arkivet. Så selvom der er blevet kasseret mange meter af filmen, er den alligevel blevet længere og mere sammenhængende takket være oprydningen og registreringen i forbindelse med flytningen til vores nye nitratarkiv ■

1 Mellemtekst fra *Fra Cape til Cairo* i Chevrolet i begyndende opløsning

2 Totalskadede nitratrulle

3 Scene fra filmen *Et Menneskeliv* Adam Poulsen sidder ved bordet

4 Brudebillede af Alexandrine-Louise og Greve Luitpold af Castell-Castell

5 Kaffereklame fra P.W. Liebst i Fredensborg